WIKIPEDIA

Pitesamisk

Pitesamisk (bidumsámegiella) er et samisk språk som brukes av pitesamene. Pitesamisk har sitt eget skriftspråk.[2] Språket er utryddingstruet.

Pitesamisk	
bidumsámegiella	
Brukt i	Sverige tidligere også Norge
Antall brukere	20[1]
Lingvistisk klassifikasjon	Uralsk Finsk-ugrisk Samisk Vestsamisk **Pitesamisk**
Skriftsystem	Det latinske alfabetet
Språkkoder	
ISO 639-3	sje
Portal: Språk	

I Norge ble det tidligere snakket fra Saltenfjorden i nord til Ranfjorden i sør, hvor den siste som hadde det som morsmål døde på 1960-tallet. I Sverige tales det fra Arvidsjaur og Arjeplog i nordvest, sørøstover langs Piteälven til sjøen *Saddai* i Norrbottens län i øst. I 2000 var det ifølge Ethnologue 20 gjenværende personer i Sverige som snakket språket.

Pitesamisk grenser mot områdene hvor lulesamisk tales i nord, og mot umesamisk i sør. På grunn av henholdsvis fornorskningen og forsvenskningen er det bare et fåtall pitesamer som snakker språket i dag.

Innhold

Pitesamisk er nr. **3** på dette kartet.

Geografisk utbredelse

På norsk side betraktes grensene geografisk med Saltenfjorden i nord og Ranfjorden i sør, og omfatter Beiarn, Saltdal, Gildeskål, Meløy, Rødøy, deler av Bodø og deler av Fauske kommuner. På svensk side av grensen går området fra nordlig Arvidsjaur og Arjeplog nord til Piteälven og øst til sjøen Saddai innen

Norbottens län.

Status

I Norge døde de siste som hadde pitesamisk som morsmål i 1960-åra.

I 1995 utgjorde pitesamene en etnisk gruppe på 2,000 personer i Sverige, ifølge M. Krauss. Blant pitesamene i Sverige var det bare 20 personer som snakket pitesamisk i 2000, ifølge språkforskeren Tapani Salminen. Ifølge feltarbeid i 2008–2010 (Joshua Wilbur) har pitesamisk i alle fall 25 talere, og Nils Henrik Bengtsson, som er leder for det pitesamiske ordboksprosjektet, kjente i mars 2010 til i alle fall 50 med pitesamisk som morsmål, derav 30 aktive språkbrukere.

Grammatikk

Kasus

Pitesamisk har 9 kasus:

- Nominativ
- Genitiv
- Akkusativ
- Inessiv
- Illativ
- Elativ
- Komitativ
- Essiv
- Abessiv

Verb

Person

Pitesamiske verb har bøyningsklasser for tre person-klasser:

- første person
- andre person
- tredje person

Modi

Pitesamisk har 5 grammatiske modi:

- indikativ
- imperativ
- kondisjonalis
- potensialis

- optativ

Numerus

Pitesamiske verb har bøyningsklasser for tre grammatiske tall (numerus):

- entall
- totall
- flertall

Tempus

Pitesamiske verb har bøyningsklasser for to trekk ved tempus:

- Preteritum
- Presens

og to omskrivende tempus:

- Perfektum
- Pluskvamperfektum

Negative verb

Liksom finsk, estisk og andre samiske språk, har pitesamisk et negativt verb. På pitesamisk bøyes det negative verbet i henhold til modus (indikativ, imperativ og optativ), person (første, andre og tredje) og numerus (entall, totall og flertall). Nordsamisk bøyer ikke verb etter tempus, og andre samiske språk bruker ikke optativ.

```
   Presens indikativ        Preteritum indikativ
   en.  to.     fl.           en.     to.        fl.
1  iv   ien     iehp        1 ittjiv  iejmien    iejmieh
                iep                   ittjijmen  ittjijmeh
2  ih   iehpien iehpit      2 ittjih  iejtien    iejtieh
        ehpien  ihpit                 ittjijtien ittjijteh
        ihpien
3  ij   iepaa   ieh         3 ittjij  iejkaan    ittjin
        iepaan                        ittjijka
```

For presens indikativ-versjoner som har mer enn én form, er den andre hentet fra dialekten omkring Björkfjället og den tredje er fra Svaipa-dialekten. Flertall i de andre formene skyldes parallelle former som ikke er knyttet til dialekten.

```
   Imperativ                  Optativ
   en.    to.     fl.          en.    to.      fl.
1  –      –       –         1  alluv  iellun   iellup
                                      allun    allup
2  ielieh iellien iellit    2  alluh  ielluten ielluteh
                                      alluten  alluteh
3  –      –       –         3  allus  ielluska ielluseh
                                      alluska  alluseh
```

Fonologi

Skriftspråk

Pitesamisk har offisielt skriftspråk siden 2019.[3].

Den første boka på pitesamisk var *Biejve näjjda* (*Solens datter*) av Marry Ailonieida Somby; den ble lansert lørdag 7. mars 2020.[4]

Referanser

1. ^ Ethnologues tall fra 1995 (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=sje)
2. ^ https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2327&artikel=7283047&fbclid=IwAR0wJXpjkpczl47-619OKPE5Wp8IZIZg4svmdTiRsJ1AfnoJuEhXwH7KZjc
3. ^ «Pitesamiskans skriftspråk godkänt». Besøkt 14. oktober 2019.
4. ^ Første bok på nytt skriftspråk (https://www.nrk.no/sapmi/forste-bok-pa-nytt-skriftsprak-1.14937265); NRK Sápmi, 10.3.2020

Litteratur

- Lagercrantz, Eliel: *Sprachlehre des Westlappischen nach der Mundart von Arjeplog.* Helsinki: Suomalais-ugrilainen seura, 1926, ISSN 0355-0230 (http://www.nb.no/baser/samper/smpfbibl.php?issn=0355-0230&ccl=&tittel-^=&sampertittel=&sted=&utgivere=&start=&slutt=&bibkode=&_bool=and&lang=norsk).
- Lehtiranta, Juhani: *Arjeploginsaamen äänne- ja taivutusopin pääpiirteet.* Helsinki: Suomalais-ugrilainen seura, 1992, ISBN 951-9403-55-8.

Eksterne lenker

Pitesamisk Senter (http://www.pitesamisk.no)

- Håp for pitesamisken? (http://www.nrk.no/kanal/nrk_sami_radio/1.7440790)